

Για το μυθιστόρημα της Βάνας Βουρτσάκη *Όσο πάει*, εκδ. Υδροπλάνο, 2022
του Γιάννη Λαθήρα

Ένας ολόκληρος αιώνας χώρεσε στις 388 σελίδες του βιβλίου! Πυκνός, πολυτάραχος, συγκλονιστικός, ελπιδοφόρος. Οι κορυφαίες του στιγμές διασχίζουν το βιβλίο συνοπτικά, εύληπτα και κινηματογραφικά.

Οι πρώτες ανολοκλήρωτες, φλογερές σοσιαλιστικές ιδέες, τα πρώτα δειλά φεμινιστικά σκιρτήματα.

Η Μικρασιατική εκστρατεία και το φρικτό της τέλος (έξοχες και συγκινητικές οι γραμμές από την

καταστροφή της Σμύρνης), το δράμα της προσφυγιάς. Η οικονομική ανάπτυξη και κρίση οι θυελλώδεις πολιτικές εξελίξεις, ο διχασμός, η οικονομική ανάπτυξη και κρίση, η δικτατορία του Μεταξά.

Ο πόλεμος και το μεγαλείο της αντίστασης, ο εμφύλιος, οι διωγμοί, οι εξορίες, οι δολοφονίες, οι θυσίες χιλιάδων αγωνιστών.

Ο αγώνας για την Ειρήνη και τη Δημοκρατία, τα πραξικοπήματα, η μετανάστευση, ο Καζαντζίδης. Μετά, πάλι χούντα, νέοι διωγμοί, το Πολυτεχνείο, οι ελπίδες και οι διαψεύσεις της μεταπολίτευσης...

Τα γεγονότα δεν αποτελούν απλά το ιστορικό και κοινωνικό φόντο για την εξέλιξη της ιστορίας ή καλύτερα των ιστοριών των ηρώων της Βάνας Βουρτσάκη. Την καθορίζουν και καθορίζονται από τους πρωταγωνιστές. Αυτοί είναι οι πρόσφυγες, οι ντόπιοι που τους αγκαλιάζουν ή τους ποδοπατούν γιατί τους βρωμίζουν τον τόπο. Τους συναντάμε στους κήπους της βασιλικής οικογενείας ή στο λαϊκό καφενείο της κυρά-Βασιλικής. Είναι μαζί με τους απεργούς του Μάη του '36. Είναι οι προδότες και οι συνεργάτες των κατακτητών. Ανεβαίνουν στο βουνό, είναι παρόντες στη δολοφονία του Λαμπράκη. Διαδηλώνουν για την Κύπρο. Βγαίνουν στην παρανομία με τον ερχομό της χούντας, βασανίζονται και βασανίζουν, άλλοι δραπετεύουν κι άλλοι πρωταγωνιστούν στο πολυτεχνείο της Θεσσαλονίκης. Ανάμεσά τους κινούνται και οι προσωπικότητες κάθε εποχής, συναντάνε τον Βενιζέλο στη λαϊκή, τον Παλαμά στο καφενείο, τον Ρίτσο στην εξορία...

Δεν αφήνονται στη μοίρα τους, αχνοφαίνονται μόνο οι αδιάφοροι κι οι κυρ-Παντελήδες. «Εμείς τα διαμορφώνουμε όλα, εμείς είμαστε οι σκηνοθέτες της ζωής μας».

Οι ήρωες μοιράζονται με μια βολонταριστική, υπερβολική σαφήνεια στις δυο Ελλάδες. Η Βάνα φαίνεται να ακολουθεί μια φαινομενικά παλιομοδίτικη και ξεπερασμένη για πολλούς αντίληψη διάκρισης του καλού και του κακού, τόσο όμως ανακουφιστική, λυτρωτική και αναγκαία στο χάος της εποχής μας. Ποιος είναι ο καλός και ποιος ο κακός στον πιο άδικο πόλεμο που παρακολουθούμε σήμερα εμβρόντητοι και πυροβολημένοι από τις ρουκέτες της εκατέρωθεν προπαγάνδας;

Η Βάνα επιμένει: Από τη μια ο κόσμος της δουλειάς και του αγώνα, του δοσίματος, της ανιδιοτέλειας, της συντροφικότητας, της φιλίας. Ένας κόσμος που προτιμά τον θάνατο από την ταπείνωση και την απόλυτη υποταγή. Προσφέρει, ματώνει, θυσιάζεται, απελπίζεται, πέφτει - ξανασηκώνεται, συνεχίζει, ερωτεύεται. Έρωτες όλων των ηλικιών, ατόφιοι, αγέρωχοι, δομές αλληλεγγύης ψυχών και σωμάτων στολίζουν τρυφερά πολλές σελίδες του βιβλίου.

Από την άλλη το «σκατόσογο» που επαναλαμβάνει η Βάνα. Ο κόσμος της ρεμούλας, της εκμετάλλευσης, της ρουφιανιάς, της προδοσίας, οι μαυραγορίτες και οι δοσίλογοι όλων των εποχών, οι κάθε λογής εξουσιαστές και οι κολαούζοι τους. Τα «τζάκια» που θέριασαν καίγοντας τις ελπίδες και τις ζωές των πολλών.

Ο ένας κόσμος σπουδάζει τους μηχανικούς, που θα χτίσουν πανέμορφες πόλεις και σπίτια, που θα απλώνουν ευρύχωρα τα όνειρά τους οι άνθρωποι, γεωπόνους που θα τις γεμίσουν με δέντρα φωλιές για τα πουλιά και τους έρωτες των ανθρώπων. Ο άλλος κόσμος ξεβράζει τους εργολάβους, κομπιναδόρους της διαπλοκής και της αντιπαροχής. Αυτούς που θα σαρώσουν τα πάντα με την απληστία τους. Κακόψυχους, κακοποιητές, εκβιαστές. Θα βιάσουν χωρίς καμιά συστολή το περιβάλλον και τους ανθρώπους.

Η δικηγόρος που δεν βολεύεται παρά μόνο στο δίκιο των φτωχών και των αδικημένων, που το αναζητεί και το υπερασπίζεται με πάθος. Από την άλλη όχθη, ο δικηγόρος που βάζει στο εδώλιο και στη φυλακή την αλήθεια, δούλος της εξουσίας, ξεφτέρει στο εργατικό και ποινικό άδικο.

Μόνο εκπαιδευτικούς δεν έβγαζε το σκατόσογο. Δεν το επέτρεψε η Βάνα. Τους φύλαξε όλους και όλες στη σωστή πλευρά της ιστορίας, που λέμε. Κάτι σαν φόρο τιμής στο σινάφι μας. Τα δυο σόγια μπλέκονται με

χίλιους τρόπους, μα κατά πως φαίνεται το σκατόσογο δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το άλλο και κείνο δεν μπορεί να αναπνεύσει απ' την κουμπαριά με το σκατόσογο.

Μα πολιτικό μανιφέστο έγραψε η Βάνα;

Όχι προφανώς! Δυσκολεύεσαι, όμως, να το κατατάξεις κάπου. Ούτε αστυνομικό μπορείς να το πεις. Κι αν είναι γεμάτο μυστήριο, κρυμμένα μυστικά, αναπάντεχες αποκαλύψεις, αγωνιώδη αναζήτηση πειστηρίων, ανατροπές, σασπένς, ανακρίσεις, περιπέτεια, εγκλήματα και δολοφονίες.

Ερωτικό δηλαδή; Εδώ ίσως κάποιοι να περιμένουν με λαχτάρα ή με δυσφορία την απάντηση (γεμίσαμε από δαύτα). Η Βάνα απαντά με τρόπο πρωτότυπο και συναρπαστικό. Μέσα από καταγιγιστικούς εσωτερικούς μονόλογους και σχόλια, βιώνουμε μαζί με την ηρωίδα της, την αβάσταχτη οδύνη της απώλειας του έρωτα της ζωής της, τόσο μεγάλου που προσομοιάζει με την απώλεια του θανάτου. Ταξιδεύουμε χωρίς πυξίδα (μας πάει πέρα δώθε όπου θέλει η Βάνα) στα τρικυμιώδη εσώψυχά της. Ουπς! **Ψυχολογικό δηλαδή!** Παρακολουθούμε συγκλονισμένοι μέχρι συνεξάρτησης βήμα-βήμα την πορεία της από την απόλυτη παραίτηση και τη φυγή μέχρι την ηδονή του πένθους. Την απελπισμένη προσπάθεια να βγει από τη φυλακή της. «Τα πουλιά δεν τραγουδάνε ποτέ μέσα στις σπηλιές» κραυγάζει. Το άλμα στον ουρανό μέσα από την βίωση ενός νέου συγκλονιστικού μεθυστικού έρωτα (εδώ οι περιγραφές γεννάνε θαυμασμό και ζήλια για αυτούς που τον έζησαν κι αυτήν που τον φαντάστηκε;), τα αλλεπάλληλα πσιωγυρίσματα και θανάσιμα διλήμματα μέχρι την τελική απελευθέρωση αν μπορούμε να βάλουμε τέτοιο επίθετο σ' αυτό το θαύμα! Ένας ύμνος στη γυναικεία προσέγγιση του έρωτα, (συγχωρήστε μου την υπόθεση -πού ξέρεις εσύ;)

Όλα αυτά ξετυλίγονται έξοχα, παράλληλα, συνδέονται αριστοτεχνικά κι αναπάντεχα σε ένα ατέλειωτο, κοπιώδες και συνάμα συναρπαστικό μπρος πίσω στον χρόνο και από τόπο σε τόπο. Πολλά τα πρόσωπα (μεγάλη... διανομή έκανε η σκηνοθέτης-συγγραφέας Βάνα). Τόσα, που δεν επιτρέπουν σε όλα συγκρότηση ολοκληρωμένων χαρακτήρων. Τόσα πολλά που ακόμη κι ο προσεκτικός αναγνώστης κοντεύει να χαθεί μερικές φορές σαν τον δάσκαλο που δυσκολεύεται να γνωρίσει τους μαθητές του. Η Βάνα φρόντισε γι' αυτό με ένα κατατοπιστικό... σχεδιάγραμμα τάξης στην αρχή του βιβλίου.

Λιτές και πανέμορφες οι περιγραφές, μερικές λες και είναι σκηνές βγαλμένες από τον παλιό ελληνικό κινηματογράφο, μα το πλεονέκτημα του βιβλίου είναι οι στιβαροί, αβίαστοι διάλογοι, σχεδόν θεατρικοί, με έναν «ατακαριστό» θεατρικό λόγο και διόλου επιτηδευμένο.

Αν διαβάσει κανείς το βιβλίο με το κόκκινο στυλό ανά χείρας, με τον σχολαστικισμό ενός επιφανούς βλοσυρού φιλόλογου μπορεί ίσως να βρει αδυναμίες, κενά, διεκπεραιωτικά σημεία και άλλα τέτοια. Να κάνει διορθώσεις, επισημάνσεις, παρατηρήσεις, παραινήσεις (δεν πειράζει το πρώτο σου είναι...). Αν το διαβάσει με ανοιχτά τα μάτια της ψυχής του θα συγκινηθεί, θα κλάψει, θα ερωτευθεί. Θα ελπίζει πως ίσως κάποτε οι υπηρέτριες αυτού του κόσμου σηκώσουν το ανάστημά τους στους δυνάστες τους και θα απελευθερωθούν και μαζί μ' αυτές ολόκληρος ο κόσμος! Ακόμη καλύτερα ίσως πάρει μέρος σ αυτήν την πορεία που δίνει νόημα στη ζωή του ανθρώπου και... όσο πάει!

Πηγή: selidodeiktis.edu.gr